

Behandlingen af 3die æmne under 3die afdeling
af den 5te internationale fængselskongres i
Paris.

Hvilke forholdsregler kræver hensynct til samfundets betryggelse mod utilregnelige forbrydere eller mod dem, hvis tilregnelighed er formindsket i gerningsøjeblikket (på grund af åndssvagthed, sindssygdom osv.)?

Foruden en bearbejdelse af den af disse liniers forfatter leverede »rapport« angående æmne 3 under den ifjor afholdte pariserkongres's 3die afdeling leveres nedenfor (under III og IV) nogle korte meddelelser om forhandlingerne iøvrigt derom på kongressen. Forfatteren har søgt at holde sig fjernt fra de mange rent medicinske spørgsmål, som her frembyder sig, og væsenlig fremholdt en af lovgivningen i alle lande for lidet påagt side af det lovordnede samfunds forhold til dem, der begår i sin almindelighed strafbare handlinger uden at være tilregnelige.

I.

Begrebsmæssig at bestemme »tilregneligheden« eller rettere »utilregneligheden« er en meget vanskelig sag. Hvor nødvendigt det end er at fastslå dens rækkevidde, har de forskellige landes lovgivere indskrænket sig til at opstille nogle mere eller mindre svævende regler derom.

De franske, belgiske og luxemburgske straffelovbøger

ligesom flere andre udelukker simpelthen tilregneligheden, når den skyldige var i afsindig tilstand (*en état de démente*), da han begik gerningen. Den samme kortfattedhed genfinder man i det foreløbige udkast til en ny fransk straffelovbog. Det af den berømte schweitziske strafferetslærer C. Stoo's ifølge offentligt opdrag udarbejdede straffelovsudkast har en adskillig videre affatning (»Den, som i gerningsøjeblikket var sindssyg, åndssvag eller bevidstløs, kan ikke straffes« — udkastets art. 8).

Norges *), Sveriges **) og Finlands ***) og ligeledes Østerriks og flere ældre straffelovbøger opstiller en herfra noget afvigende klassesondring, som dog ikke er synderlig klar-gørende.

Den tyske straffelovbogs art. 51 taler om en tilstand af bevidstløshed hos den skyldige eller en sygelig forstyrrelse af hans sjælsvirksomhed, hvorved hans fri villiesbestemmelse udelukkedes. Den danske †), ungarske, hollandske og italienske lovbog ligesom flere af de schweitziske kantoners (Solothurn, St. Gallen, Basel, Zürich) straffelove har bestemmelser af lignende lydelse. Den norske straffe-

*) Den norske straffelov af 20de august 1842 kap. 7, §§ 2 og 3 er sålydende: »De handlinger er straffri, som forøves af galne eller afsindige, eller af dem, som forstandens brug ved sygdom eller alderdomssvagthed er berøvet«. — »Er nogen uden egen skyld kommen i bevidstløs tilstand, straffes han ej for de gerninger, som han i sådan tilstand begår«.

**) Den svenske straffelov af 16de febr. 1864 kap. 5, § 5 er sålydende: »Gerning, som begås af den, som är afvita, eller hvilken förståndets bruk genom sjukdom eller alderdomssvaghet är beröfvadt, vare strafflös.« — »Har någon utan egen skuld råkat i sådan simmesförvirring, at han ej till sig visste; vare ock gerning, den han i det medvetlösa tillstånd föröfvar, strafflös«.

***) Den finske straffelov af 19de december 1889 bestemmer i kap. 3, § 3: »Gerning, som begås af den, hvilken är afvita, eller af alderdomssvaghet eller annan sådan orsak saknar förståndets bruk, vare strafflös. — Har någon råkat i sådan tillfällig simmesförvirring, at han ej wet till sig; vare ock den gerning, som han i det medvetlösa tillstånd föröfvar, strafflös«.

†) Dansk ahnindelig borgerlig straffelov af 10de februar 1866 be-

lovskommissions udkast*) nærmer sig også denne angivelse af utilregnelighedsbetingelserne, — der vistnok må betegnes som mest i overensstemmelse med nutidens strafferetsvidenskabelige anskuelser.

For det, hvorpå denne afhandling særlig tager sigte, er det ikke nødvendigt at gå videre ind på forskellighederne mellem straffelovbøgerne i denne henseende. Som allerede nævnt, er affattelsen iøvrigt ikke ligegyldig. Afgørelse af spørgsmålet om strafs anvendelse tilligger i ethvert tilfælde domstolen og ikke de sagkyndige, og dens adgang til at dømme eller frifinde beror på lovens forskrifter. Her gælder det dog at undersøge, hvad man har at gøre, når en, der på grund af utilregnelighed ikke skal straffes, er frifunden, ikke hvorvidt han bør frifindes eller straffældes. Jeg kan derfor godt lade alle straffelovbøger blive ved sit værd.

Man vil, ved at gå dem igennem, finde mange fine afskygninger, der ganske klart betegner den videnskabelige forsknings udviklingsgang fra årti til årti, ja fra år til andet. Man vil blive stillet overfor en meget rig afveksling af udtryk, som betegner sindsforstyrrelse. Men hvor forskellig de pågældende bestemmelser end lyder, enten de er kortfattede eller vidtløftige, er der dog ingen af dem, som ikke må ty til videnskaben ved anvendelsen af utilregneligheds- eller straffriheds-reglerne. Ved lægevidenskabens samvirken har retsvidenskaben, det kan med rette siges,

stemmer i § 38: »Straffri er handlinger, som foretages af personer der er afsindige, eller hvis forstandsevner er enten så mangelfuldt udviklede eller så svækkede og forstyrrede, at de ikke kunne antages at være sig handlingens strafbarhed bevidst, eller som i gemingens øjeblik manglede deres bevidsthed«.

*) § 44 efter sidste gennemgåelse af straffelovkommissionen er sålydende: »En handling er ikke strafbar, når den handlende ved dens foretagelse på grund af mangelfuld udvikling af sjælsevnerne eller svækkelse af disse ikke har kunnet forstå dens væsen og retsstridige beskaffenhed eller af nogen sådan grund eller formedelst tvang, overhængende fare eller nogen særegen sjæls-tilstand ej var sig selv mægtig«.

udjevnet forskellighederne i de enkelte landes lovbestemmelser og udfyldt deres mangler.

Man kan derfor nutildags tale om utilregnelige formedelst sindsforstyrrelse i en for alle civiliserede folk virkelig fælles betydning*).

Hvis det er godtgjort, at den begæede gerning ikke kan tilregnes forøveren på grund af manglende forstandsudvikling eller sygelig forstyrrelse af hans åndsevner**), bliver han overalt i den civiliserede verden frikendt, eller tiltale frafalder. — Men hvad sker så?

Flere straffelovbøger har bestemmelser om den videre behandling. Efter den hollandske straffelov art. 37 kan således dommeren foreskrive, at den, der er frifunden som utilregnelig***), skal anbringes i en sindssygeanstalt i en prøvetid, der dog ikke må overstige et år. — Den før nævnte § 38 i den danske straffelov bemyndiger dommeren til, når sag er anlagt mod angældende, at bestemme,

*) Herved sættes ud af betragtning den italienske skoles afgjorte fornegtelse af den personlige ansvarlighed og den fri villiesbestemmelse hos »homo delinquens«, da ingen lovgivning, såvidt vides, har optaget skolens grundsætninger. Det er dog ikke meningen hermed at frakende den al betydning. Den opfatning har tvertimod virket i høj grad befrugtende på vor tids retsvidenskab, og det er den italienske skoles fortjeneste at have bragt til almindelig erkendelse, at forbryderen er et individ, og at ikke alle tilfælde skæres over en kam. Lejlighedsovertræderen af straffeloven og den, der har afgjort forbryderske tilbøjeligheder, blandes ikke mere sammen.

**) Til at gå ind på det meget vigtige spørgsmål om fremgangsmåden ved legeundersøgelsen for at bringe paa det rene, enten angældende er tilregnelig eller utilregnelig, er ikke her anledning. Se herom »forhandlinger ved den norske kriminalistforenings møde i oktober 1893«, Kristiania 1894, side 49 ffg. og 131 ffg. Den meget indgående diskussion indlededes af hr. politilæge Paul Winge. Jfr. også sammes nylig udkomne skrift: »Den retsmedicinske undersøgelse af den sindssyge lovovertræder«. Krist. 1896.

***) Ved utilregnelig underforstås her og i det følgende altid: — på grund af åndssvaghed, sindsforstyrrelse osv.

at der mod ham skal træffes sikkerhedsforanstaltninger, som dog igen ad øvrighedsvej kan ophæves, når de efter indhentet lægeerklæring ikke længer findes nødvendige. — Gælder det en misgerning, som erklæres for grov, giver ligeledes den spanske straffelovs art. 8 den domstol, der afsiger frifindelsesdom, adgang til at beordre angældendes indlæggelse i et sindssygeasyl, hvorfra han alene kan udskrives ifølge samme domstols kendelse. — Efter den italienske straffelov art. 46 kan dommeren, hvis han finder det farligt at løslade den, der frifindes som utilregnelig, overgive ham til vedkommende myndighed for at undergives de sikkerhedsforanstaltninger, som findes fornødne. Enkelte schweitziske straffelovbøger (som Bern's, Schwytz's og Neuchâtel's) overlader det til de administrative myndigheder at lade den utilregnelige forbryder indespærre.

Det norske straffelovudkast giver den domstol, som frifinder, adgang til at anordne anbringelse i sindssyge- eller drankeranstalt eller andre sikkerhedsforanstaltninger, som igen kan ophæves af de administrative myndigheder, når de efter indhentet lægeerklæring ikke længer findes nødvendige. De fleste straffelove har imidlertid ingen bestemmelser i denne retning, og de lidet indgående forskrifter angående frifundne utilregneliges behandling, som man finder i enkelte landes rettergangslove i straffesager, er heller ikke af synderlig betydning.

Hvad man har at holde sig til, er som regel den almindelige sindssygelovgivning. Men denne er, når undtages England, også meget fattig på bestemmelser angående sådanne individer. Bortset fra Belgien og Luxemburg, hvis love foreskriver en dommers medvirkning ved enhver sindssygs indespærring, gælder overalt, at de administrative myndigheder eller sikkerhedspolitiet kan beslutte indlæggelse i asyl af personer, hvis mentale tilstand bringer dem til at forstyrre den offentlige rolighed eller den almindelige sikkerhed.

I overensstemmelse med deres »*habeas corpus*« fore- skriver englænderne i al fald efter bogstaven den mest omhyggelige undersøgelse, når det gælder at erklære for sindssyg forøveren af en grov misgerning (felony). Men er man engang kommen til den erkendelse, da har den administrative myndighed fuld adgang til at holde angældende indespærret, om man vil for livstid (during her Majesty's pleasure). Andre landes lovgivning er i sin anvendelse, om end måske ikke i sin ordlyd, lidet afvigende fra den engelske ret med hensyn til bestemmelsen af de utilregneliges skæbne. Den overalt forhåndenværende mangel på asylplads og alle direktørers meget naturlige bestræbelser forat blive kvit de besværlige syge, der viser forbryderske tilbøjeligheder, medfører, at den store magtfuldkommenhed, som tilligger de administrative myndigheder, kun i rene undtagelsestilfælde leder til urimelig indespærring. Den offentlige menings tryk og pressens påtale retter også i vore dage på alle misbrug af den art; og der kan snarere klages over, at samfundsmagten farer for mildt end for strengt frem. Man får i det hele taget det bestemte indtryk, at det offentlige for tiden lader de forbryderske sindssyge i altfor høj grad uønsede. Ikke engang dem, der gør sig skyldig i grove voldshandlinger, eller dem, som man kan kalde farlige sindssyge, sørger man altid tilstrækkelig for at gøre uskadelige. Det er altid farerne og ulemperne ved, at de er for meget på fri fod, man hører beklagelser over, når disse spørgsmål offentlig kommer på bane. De ufarlige tænker man ikke engang på. De ovenfor omtalte bestemmelser i de forskellige landes straffelove omtaler, som man vil se, kun forøvere af grove misgerninger. Det samme gælder de foreliggende franske, belgiske og italienske udkast til sindssygelove, hvori de forbryderske sindssyges behandling nærmere foreskrives, om de end indeholder mange ny ting forøvrigt af stor betydning.*)

*) Angående indholdet af de i mange stykker bemærkningsværdige franske, belgiske og italienske lovudkasts indhold henvises til

Det belgiske lovudkast, der i flere henseender vel må anses for det mest fremskredne, var genstand for behandling ved den internationale kongres for kriminalanthropologi i Bryssel i 1892. Jeg må afgjort slutte mig til alle dem, som fordrer oprettelse af egne anstalter for de farlige forbryderske sindssyge og udfærdigelse af virkelig betryggende lovbestemmelser såvel til samfundets beskyttelse som til opretholdelse af de almindelige medborgerlige rettigheder, som jo også forøvere af forbrydelser har krav på, særlig når disse ikke kan tilregnes dem. Der findes kun nogle få særanstalter for forbryderske sindssyge, nemlig i England og Irland, i Italien, Kanada og enkelte af de nordamerikanske Fristater. I nogle lande har man særskilte afdelinger for forbryderske sindssyge enten i de almindelige sindssygeasyler (som i Tyskland og Belgien), eller i forbindelse med strafanstalter (som hos os i Trondhjem, i Tyskland, Frankrig og Skotland og tildels i England). Alle de bestående særanstalter eller særafdelinger ere, som nævnt, dog kun beregnede på, hvad jeg vil kalde farlige sindssyge, dem man, som sagt, fra alle hold råber på sikkerhedsforanstaltninger mod. Jeg anser også sådanne for i højeste grad påkrævede. Men efter alt, hvad derom af andre er udtalt, vil jeg ved denne anledning ikke gå nærmere ind på behandlingen af de farlige forbryderske sindssyge.

II.

Jeg ønsker derimod at fremholde, hvad man bør gøre overfor en altfor lidet påagtet gruppe, de såkaldt ufarlige, og at antyde de foranstaltninger, som kræves overfor dem,

And. Færdens »undersøgelser i de forskellige lande angående statens forhold til sindssyge forbrydere og forbryderske sindssyge«. — Trykt som anhang til »oversigt over sindssygeasylernes virksomhed i 1892«. Norges officielle statistik 3die række nr. 189.

Se særlig side 20—21, 24 ff., 32 ff. Se også dette tidsskrift indev. årgang side 32 ff.

der begå, hvad straffeloven erklærer for forbrydelser, uden derfor at anses for farlige. Om sådanne individer end ikke egentlig truer medmenneskers person, så lader det sig ikke negte, at samfundets almindelige sikkerhed og orden alvorlig trues af alle dem, som gør sig skyldig i ulovlige handlinger, hvorved borgerne forstyrres i udøvelsen af sin næringsvej, gør dem til genstand for offentlige fornærmelser, hvorfor den angældende ligesålidt kan straffes som sagsøges til udredelse af erstatning, eller i det hele taget påfører sine medmennesker mange ulemper*). Og jo ufarligere de sindssyge er, des farligere er de, kan jeg gerne sige.

Her må virkelig gøres noget. Jeg har ovenfor nævnt kriminalanthropologien og dens indflydelse på nutidens strafferet. Det er dens fortjeneste, at man nu erkender for utilregnelige mange lovovertrædere, som man fordem uden skrupler fra dommernes side skikkede i fængslerne. Og uden tvivl vil man i fremtiden få endnu mange flere, som undgår domfældelse. Kendskabet til sindssygdommene udvikler sig raskt; dag for dag finder man stadig nye, hidtil ikke påviste forhold mellem en sygelig forstyrrelse af gerningsmandens forstandsevner og hans overtrædelse af samfundets love. I denne henseende er vi sikkerlig endnu meget langt fra at have opdaget alt. Før i tiden dømte man virkelige obsessionister, kleptomane osv. stadig væk og satte dem i straf. Efter at have udstået sin dom, gentog de sin forbrydelse gang på gang, og størrelsen af deres straf voksede med hver dom. Under deres indespærring så at sige på livstid, kun afbrudt ved de korte tidsrum mellem straffedommene, var samfundet befriet for deres foruroligende

*) Man havde i løst (1895) anledning til at iagttage et ganske betegnende tilfælde. En spisevert i Kristiania havde fremsat så grove, ærekrænkende beskyldninger mod en dame, at han ved dom var bleven ilagt en erstatning af 8000 Kr. Men til slut blev han erklæret for utilregnelig, så den fornærmede måtte stå der med både skam og skade. Ens gode navn og rygte er altid en skør ting. Selv en utilregnelig persons sludder kan gøre ubodelig skade derpå.

nærværelse. Nu for tiden er det ved videnskabens iagttagelser blevet anerkendt, at sådanne mennesker ligger under for en sindets forstyrrelse; deraf er deres frifindelse bleven følge, og anser man dem ikke for farlige, får de i fuldt mål nyde den mest uforstyrrede frihed og kan uden ansvar træde lov og ret under fødder.

Ikke få af de recidivister, som man nu har i fængslerne, er utvivlsomt sindssyge, hvis mentale tilstand endnu ikke er bragt på det rene. Om man undersøgte sagen nærmere, hvor mange af strafanstalternes befolkning vilde man da ikke finde fuldstændig ligegyldige, ufølsomme for strafondet, aldeles uden forståelse af deres skyld, af deres egen krænkelse af samfundet og dettes ret til at straffe dem. I fremtiden vil man sandsynligvis komme til ikke mere at dømme dem til straf. Vi har allerede temmelig mange, som formedelst utilregnelighed er bleven fritagne for straf, og vi vil få endnu mange flere. Denne hær af modstandere af samfundsordenen øges dag for dag.

Det hovedsagelige formål, som påtrænger sig, vil være at forebygge udbredelsen af det onde, hvoraf man fra alle kanter ser sig truet.

Hvorvidt samfundet kan redde for sig nogle af alle dem, der uden dets indgriben ikke er og ikke kan blive andet end ligesom skadedyr, må også ved siden deraf komme i betragtning. Anbringelsen et sindssygeasyl nytter ikke stort.

Erfaringen viser nemlig imidlertid, at den lejlighedsvis indtrædende forværrelse i sindssygdommen i almindelighed kun varer ganske kort hos disse ulykkelige, hvad enten man kalder dem vanslægtede eller beherskede af vrangforestillinger, eller man på anden måde vil betegne dem, der er besatte af en forbrydersk tilbøjelighed, som de stadig ligger under for. Under indflydelse af det rolige og regelmæssige liv i sindssygeanstalten forbedres deres tilstand hurtig. Direktøren udskriver dem som helbredede; men så snart som de

igen kommer ud, genvinder deres slette natur sit herredømme.

Derefter kommer ny retsforfølgning, ny lægeundersøgelse, ny frifindelse, ny indespærring i asyl og så igen udskrivning efter en kort tids forløb. Den angivne kredsgang vedbliver i det uendelige eller indtil den alder, da den forbryderske tilbøjelighed ophører, hvis man kan antage, at dette nogensinde finder sted.

Sættes de ikke i sindssygeasyl, vender de strax tilbage til samfundet, hvis love de stadig krænker, og hvis lovlydige borgere de på alle måder forulemper. Lovene giver nu ingen adgang til at følge deres færd, til at passe på dem eller til at iværksætte nogen særskilt foranstaltning mod dem, thi man kan jo ikke sige, at de i almindelig forstand er farlige for den offentlige orden eller medmenneskers personlige sikkerhed, selv om de påny giver sig til at stjele osv.

Det er umuligt at lade de ufarlige utilregnelige forbrydere færdes således frit omkring, som man nu gør. Sindssygeasylerne er, som påvist, ikke skikkede opholdssteder og har heller ikke plads for dem. Det samme er tilfældet med fængslerne. Til deres anbringelse trænger man til ny og meget store anstalter. At opføre sindssygefængsler, det vil sige sådanne anstalter, som man anvender til anbringelse af farlige sindssyge, tilstrækkelig store til at rumme også de ufarlige, vilde være en aldeles urimelig ødselhed. Behandlingsmåden, beskæftigelsen, bevogtningen osv. vil næsten i alle henseender være forskellig, og en forning kunde derfor alene finde sted med hensyn til administrationen.

Der må oprettes anstalter, som særlig er anordnede for øjemedet.

Som bekendt er det legemlige arbejde et af sindssygelægerne i høj grad lovprist middel til igen at tilvejebringe sindsligevægt. Imidlertid kan i sindssygeasylerne, med deres temmelig sammensatte behandling, de syges

arbejdsvirksomhed ikke blive så fremtrædende, og den vil altid være frivillig. De syge, som ikke har lyst dertil, arbejder ikke.

Ulyst til arbejde er, som bekendt, noget, man ofte finder stærkt udpræget hos sindssyge. Den er fremherskende hos sådanne individer som dem, det her gælder. De har en sand afsky for arbejde, ja, man kan vistnok sige, at denne uvillie er et typisk kendetegn på deres sygelige sindstilstand. Ved den almindelige behandling i asylerne kan man aldrig opnå at helbrede dem. For at komme dertil må man iverksætte en særegen behandlingsmåde, der sigter på at vænne dem til arbejde — ved tvangsforanstaltninger, om fornødiges. Man kunde måske gøre den indvending, at det er irrationelt at handle så overfor sindssyge mennesker. Men hertil må svares, at det netop gælder personer, hvis sinds- og legemstilstand er sådan, at en asyldirektør i almindelighed vilde udskrive dem som »helbredede« i det mindste i den tidligere, ja, måske endnu tildels gængse betydning, og stille dem lige med dem, der regnes for at have sine sansers fulde brug og er virkedygtige borgere. Men samfundet kan ikke være pligtigt til at optage dem i sin midte, før de har godtgjort, at de er fuldt skikkede til at gøre nytte efter sine evner. Det har simpelthen pligt til at skaffe dem anledning til at lægge dette for dagen, selv om det er mod deres eget ønske. Man må til den ende lade dem opholde sig i for dem indrettede anstalter, hvor de undergår en særegen behandling, hvorved de gøres til nyttige borgere og lærer at arbejde.

Den slags arbejdsanstalter, som jeg her har for øje, kan næppe være små. De måtte være forbundne med særskilte annexer for regelmæssig behandling af sindssygdomme, hvor anstalternes lemmer under indtræffende forværrelse i deres tilstand kan få den fornødne kurmæssige behandling. Den foreløbige undersøgelse og iagttagelse, der udkræves for de sagkyndiges udtalelser om deres mentale tilstand, kunde også finde sted i disse annexer, som

af forskellige grunde vil være mere egnede dertil end de almindelige sindssygeasyler, ikke mindst fordi den angældende måske i ikke så få tilfælde vil findes at være en gammel bekendt.

En domstols medvirkning ved spørgsmål om indlæggelse og udskrivelse må anses for nødvendig for at sikre mod mulig krænkelse af borgernes personlige frihed. Under ingen omstændighed kan det på forhånd fastsættes, at indespærringen skal være for bestandig. Sålænge der er liv, er der håb. Man har næppe ret til at sætte fast for livstid utilregnelige, som har begået de største forbrydelser, sålænge der endnu er udsigt til igen at forsones dem med det samfund, hvormed de er kommen på kant. Endmindre da forøvere af mindre grove eller rent ubetydelige lovovertrædelser.

Hidtil har jeg kun havt for øje personer, hvis tilregnelighed er erklæret for udelukket. Nogle straffelovbøger, som Sveriges, Danmarks, Italiens og enkelte schweitzerkantoners, erkender en formindsket tilregnelighedstilstand, der medfører en formildelse af de almindelige straffe. Bestemmelser i denne retning finder man også i den norske straffelovskommissions udkast (se sammes § 56) og ligeledes det ovenomtalte schweitziske udkast af prof. C. Stoos.

Individer med formindsket tilregnelighed bliver dog ikke fritagne for straf; de drages til ansvar. I det til besvarelse foreliggende spørgsmål, jfr. overskriften, finder man utilregnelige stillede side om side med dem, hvis tilregnelighed er formindsket på grund af åndssvaghed, sindssygdom osv., ligesom også de nys nævnte straffelovbøger på en vis måde gør. Den selvmodsigelse, som her synes at foreligge, har imidlertid sin berettigelse.

Når lægeerklæringen ikke er bestemt eller afgørende nok til at hæve enhver tvivl hos dommeren, er det godt at have et mellemtrin mellem fuldstændig utilregnelighed og tilregnelighed. Begrebsmæssig må man hævde, at der er en bestemt grænselinie. Men med de iagttagelses-

midler, som videnskaben nu stiller til retsmedicinens rådighed, er det mere end vanskeligt at afgøre, hvorvidt et tvivlsomt tilfælde ligger på den ene eller anden side af denne grænselinie. Og om fremtiden end må ventes at bringe sagen adskilligt videre, så er der dog liden sandsynlighed for, at man nogensinde kommer til at kunne optræde med afgørende sikkerhed. Læmper man lidt på strafonderne for dem, der erklæres for strafferetslig ansvarlige, men med formindsket tilregnelighed, bliver betænkkelighederne forsvindende ved den indrømmelse, man gør overfor den menneskelige svaghed for at gå på akkord.

Der, hvor loven ikke giver anvisning på den i tvivlstilfælde bekvemme middelvej: formindsket tilregnelighed, — opstiller man »formildende omstændigheder«, hvilket i pågældende tilfælde bliver »det samme på en anden måde«, som kogebøgerne udtrykke sig, men næppe at foretrække.

Den arbejdsanstalt, som jeg ovenfor har antydnet ønskeligheden af, skulde ikke være som en almindelig strafanstalt. Hvad den efter min tanke imidlertid har en vis overensstemmelse eller lighed med, og det næppe en rent tilfældig, er de i vore dage overalt og fra alle hold (således også i den norske straffelovskommissions udkast) så stærkt fremholdte anstalter for landstrygere osv. Tiggerne og landstrygerne, som man der vil indespærre, forudsættes tilregnelige, de, som jeg vil have anbragt, er det derimod ikke. Men er nu alle disse løsgængere og elskere af friheden for enhver pris virkelig fuldt tilregnelige?

Grænsen mellem tilregnelighed og utilregnelighed er altfor svævende til, at sondringen over hele linien lader sig opretholde. Og er dette da ogsaa nødvendigt? Næppe. Hvorfor ikke hellere lade de forholdsregler, man anvender på de tilregnelige, der nærmer sig grænsen for utilregnelighed, og på de utilregnelige, der nærmer sig grænsen for tilregnelighed, være overensstemmende, forsåvidt det lader sig gøre? Hvad jeg nedenfor bringer i forslag, kan og bør efter min formening være fælles for utilregnelige, der ikke

trænger at behandles på egenlig sindssygeanstalt, og for mindre grove lovovertrædere, der kan dømmes til straf trods deres åndssvaghed.

Det er ikke min agt her at fremlægge et lovudkast. Jeg vil blot i hovedtrækkene angive en ordning, som jeg anser for anvendelig eller ialfald værd at overveje og forhandle om.

Efterat den fornødne lægeundersøgelse af den angældendes mentale tilstand har fundet sted, bliver en formelig retsforhandling altid at sætte i gang. Hvis retten finder, at han er utilregnelig, men ikke netop farlig for den offentlige sikkerhed, kan den enten frifinde uden videre eller fastsætte, at han skal anbringes for en vis tid i sådan anstalt, som ovenfor er angivet.

Tiltalte, hvis tilregnelighed findes formindsket, men ikke udelukket, skulde enten kunne ilægges lovens almindelige straf eller efter omstændighederne indespærres i dertil særlig indrettet arbejdsanstalt ligeledes for bestemt og begrænset tid. Første gang skulde inddømmelse i sådan anstalt være betinget, ligesom hvor det ellers gælder første gangs ilæggelse af almindelig straf under et vist lavmål.

I gentagelsesfælde måtte ved fornyet inddømmelse i arbejdsanstalt tiden forlænges.

Betinget løsladelse må finde sted.

III.

Foruden min ovenomhandlede rapport var der fremkommen 4 andre, deraf de 3 fra franskmænd og 1 fra en italiener, prof. ved Roms universitet Guiseppe Sergi, der er meget kort, og man kan i en sum udtrykke, hvad han mener, ved at anføre hans indledende bemærkning, at den naturligeste og mest logiske forholdsregel overfor sindssyge forbrydere er deres indespærring for bestandig (*la détention indéfinie*). Han opstiller som regel, at de skal holdes til arbejde.

Brunot, indenrigsministeriets *) generalinspektør, har leveret en indgående fremstilling af alle de forhold eller årsager, der medfører utilregnelighed for den, der begår en i almindelighed for strafbar erklæret handling. Efter at have fremholdt, at det gælder at finde og bestemme, ikke betingelsen, men betingelserne for straffefrihed, giver Brunot en række for tilregnelighedsspørgsmålet meget betydningsfulde uddrag af de største videnskabsmænds udtalelser, såvel på strafferetsfilosofiens som medicinens område. Disse uddrag er meget fortjenstfulde, men ligger ikke det foreliggende æmne nære nok til med den her levnede begrænsede plads at gengive dem. Sondringen mellem forbryderen og den sindssyge, mellem epileptikeren og den åndsfriske, spørgsmål om drukkenskabens, hypnotismens og suggestionens virkninger på villien osv. kan have indflydelse ved afgørelse, enten en person i det enkelte tilfælde strafferetslig skal tilregnes, hvad han har begået, eller ej —, og kan måske også komme til at betinge en del sondringer i enkelthederne med hensyn til behandlingsmåden, når utilregneligheden er bragt på det rene. Men alt dette bliver jo for det foreliggende æmne blot indledende betragtninger. Brunot udtaler om selve spørgsmålets besvarelse, at den skyldige, som er tilregnelig, må straffes, men den, der er utilregnelig og syg, helbredes, og det i en anstalt, hvor han er forsvarlig indespærret, og ikke i et almindeligt asyl. Når den helbredede kommer ud, bør han, mener Brunot, modtages med samme mistillid som den løsladte straffange, der har udstået sin dom.

I de anstalter, man må have, fordres arbejdsvirksomhed og streng orden og til dennes opretholdelse et talrigt personale (mindst 1 vogter for hver 5te syg**). Særskilte anstalter for drukkenbolte anbefales. Brunot gør den ame-

*) Fængselsvæsenet som medicinalvæsenet hører i Frankrig under indenrigsministeriet.

***) Brunot nævner som det almindelige forholdstal i Frankrig 1: 20 ja lige op til 30.

rikanske læge Sanger-Brown's ord til sine: »... — Det er lægernes sag at afgøre, hvilken indflydelse sygdommen har på forøverens handlemåde i gerningsøjeblikket; det er samfundets sag at bestemme, hvorvidt tilregnelighed foreligger, og hvilken tugtelse den skyldige skal være underkastet«*). Brunot vil gerne have et overordnet lægeråd, for hvilket afgivne retsmedicinske skøn kunde indlankes; men de sagkyndiges udtalelser må aldrig blive mere end råd for domstolene. Dette mener han også må være tilfældet ved spørgsmålet om utilregneliges anbringelse i asyl. En retskendelse anses også herved nødvendig. I tilslutning til de faldne udtalelser på de kriminalanthropologiske og internationale kriminalist-kongresser fra de sidste år anbefaler Brunot for sindssyge forbrydere dom på »ubestemt« tid.

Sindssygelægen Gilbert Ballet anser den nuværende lovgivning for aldeles utilstrækkelig til at beskytte samfundet mod de sindssyge forbrydere. Foranstaltningerne mod dem bør dog, mener han, ikke så meget anlægges efter beskaffenheden af den handling, hvori angældende har gjort sig skyldig, som efter graden af den mulighed, der er for, at den sindssyge vil gøre skade, bedømt efter deres sygdoms kliniske beskaffenhed. Ballet beskæftiger sig blot med farlige sindssyge, som han deler i 3 grupper:

1) Kroniske syge, hvis uhelbredelige delirier gør dem til en stadig truende fare for samfundet lige til deres død (de, der lider af »*délire de persécution à évolution systématique*«, — de såkaldte »*persécutés persécuteurs*« [efter Falret], — »*maniaques raisonnants*«, de, der er stadig beherskede af vrangforestillinger, »*obsédés*«, eller drifter, »*impulsifs*«, og endelig aldeles åndssvækkede med perverse tilbøjeligheder), — alle disse bør være undergivne indespærring for bestandig, dog med adgang til midlertidig at være i frihed i deres rolige perioder, hvis de ikke har begået betydelige lovovertrædelser.

*) I »popular science monthly«, Chicago, decemberheftet 1894.

2) Sindssyge forbrydere eller forbryderske sindssyge, hvis sindssygdom periodevis optræder kritisk, men med større normale mellemrum, som epileptikere, degenererede individer med overgangsanfald af raseri — særlig med forfølgelsesforestillinger, og endelig drankere og andre, der lider under forgiftning, særlig »*cocainomanes*«. De denne gruppe tilhørende vil, undtagen for visse epileptikers vedkommende, ikke være at holde indespærrede for bestandig, men blot under deres anfald.

3) Helbredelige sindssyge, som melankolikere, ligesom også de, hvis sygdomsudvikling gør dem fra skadelige og farlige til uskadelige. De denne gruppe tilhørende bør kun holdes fast indtil helbredelse eller sådan indtrædende forandring i deres sygdom som nys nævnt.

Ballet slutter sig til det foreliggende franske lovudkast, således som det er vedtaget af senatet, med hensyn til forbryderske sindssyges behandling*). Han holder på sindssygefængsler, som Braodmoor i England og Gaillon i Frankrig for dem, der erklæres for sindssyge under deres hensiden i straf. For sindssyge, der har forøvet handlinger, der er belagte med straf, men som ikke kan tilregnes dem, vil Ballet ikke have nogen adskillelse fra andre sindssyge i særanstalter. Kun for »*fous moraux*« anbefaler han en mellemting mellem fængsler og asyler, med streng orden og arbejdspligt, og kun betinget løsladelse.

Den bekendte sindssygelæge Motet har som valgt ordfører for »*Société de médecine légale de France*« afgivet en historisk oversigt over spørgsmålet om forbryderske sindssyges behandling i og udenfor Frankrig og foreslået kongressen at udtale:

At sindssyge, der har begået lovstridige handlinger uden at undergives tiltale, anbringes i asyl efter administrativ forløjning; men finder frifindelse sted på grund af utilregnelighed, fattes den fornødne beslutning af vedkom-

*) Jfr. dette tidsskrifts indev. årgang side 36 ff.

mende domstol. Udskrivning må foregå efter indhentet erklæring i henhold til beslutning af et råd bestående af vedkommende asyls læge, departementets præfekt eller hans stedfortræder og en repræsentant for stedets påtalemyndighed. Egne anstalter eller anstaltafdelinger erklæres for ønskelige.

IV.

Ved forhandlingerne på kongressen fremkom intet særlig nyt. Dr. Motet indledede med en oversigt over spørgsmålets stilling og gav en kort udsigt over de fremkomne rapporter. Han fremhævede samfundets pligt til at tage forholdsregler overfor alle de lovovertrædere, man ikke kan ramme med straf på grund af deres utilregnelighed. Man trænger anstalter liggende midt imellem sindssygeasylerne og fængslerne.

Dr. Ballet gjorde gældende, at man burde have særegne asyler for de »halvgale«, Lombroso's »*fous moraux*«, Maudsley's »*mellemzone*«. Ballet sluttede sig til Færdens tanke om oprettelse af de ovenfor under II omhandlede arbejdsanstalter, som han troede hensigtspassende for behandling af sådanne individer. Han gentog sine indvendinger mod i sin almindelighed at sætte sindssyge, der har begået utilregnelige handlinger, i særanstalter, hvorimod forbrydere, der bliver sindssyge efter dommen, måtte være i sådanne.

Dr. Boucherau vilde for sit vedkommende fremholde nødvendigheden af en adskillelse — og det tillige mellem de forskellige arter af farlige sindssyge.

Professor Brouardel gjorde med bestemthed gældende, at det var nødvendigt, at domstolene var medvirkende ved spørgsmål om at berøve en sindssyg friheden. En dommer Levé gjorde indvendinger mod, at domstolene skulde få dette tillæg til alt, hvad der iøvrigt påhvilede dem, og fremholdt vanskeligheden ved for dom-

meren at opgøre sig en selvstændig mening om de her på gældende spørgsmål.

Kongressens (såvel den samlede som dens 3die afdelings) endelige beslutning var sålydende:

Den internationale kongres udtaler sig for:

1) At der skal være særegne asyler eller afdelinger til optagelse efter vedkommende rets bestemmelse af sindssyge, der er tiltalte, men frifindes eller efter domfældelse fritages for deres straf — på grund af deres mentale tilstand.

2) At der er grund til at antage som grundsætning, at a) domsmyndighederne, b) de administrative myndigheder og c) anstaltslægerne — skal deltage i afgørelsen af spørgsmål om sådanne sindssyges udskrivelse.

Et af den russiske senator Zakrewsky, dog først i den samlede kongres, hvor altså de fleste ikke havde noget kendskab til 3die afdelings forhandlinger*), foreslået tillæggsforslag om oprettelse af egne anstalter for individer, hvis tilregnelighed er formindsket på grund af deres åndssvaghed eller manglende forstandsevner (*fous moraux, demi-fous*), vandt ikke tilstrækkelig tilslutning.

And. Færden.

*) Kongressens 7—800 deltagere vare delte på 4 afdelinger, hvoraf 3die var den fåtalligste. Efter den mere indgående forhandling i vedkommende afdeling, blev dennes beslutning af den dertil valgte rapportør forelagt den samlede kongres. Dennes meget indskrænkede samlingstid, hvorunder altid en række af beslutninger fra de øvrige afdelinger skulde behandles og afstemmes over, tillod ikke synderlig meningsudvexling, og man nøjede sig i almindelighed med simpelthen at vedtage, hvad enhver afdeling for sit vedkommende havde besluttet.